MADANIY QADRIYATLAR VA ULARNING NUTQ ODOB-AXLOQ QOIDALARIDA AKS ETISHI

Zokirova Aziza Zokirovna
Roman german tillari fakulteti filologiya va tillarni o'qitish (ispan tili)
yo'nalishi 4 bosqich talabasi
Samarqand davlat chet tillar institute

Shamaxmudova Aziza furkatovna
Ilmiy rahbar
Samarqand davlat chet tillar instituti o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada nutq odob-axloq qoidalarida madaniy qadriyatlarning o'rni o'rganilgan. Shu bilan bir qatorda nutq jarayonining ko'p qismida madaniy qadriyatlar aks etishi, buni barobarida biz madaniy qadriyatlarimizni o'rganish jarayonida uni nutq odob-axloqimizga bog'lab borishimiz darkorligi aniq ko'rsatilgan.

Kalit so'zlar: Madaniy qadriyatlar, nutq, odob-axloq, ko'p tillilik, etika va boshqalar.

Abstract: This article examines the role of cultural values in speech etiquette. In addition, it is clearly shown that cultural values are reflected in most parts of the speech process, and at the same time, we need to connect them to our speech etiquette in the process of learning our cultural values.

Keywords: Cultural values, speech, manners, multilingualism, ethics, etc.

Ko'p tilli jamiyatda til tanlashni o'rganayotganda, bu tanlovning sabablarini bilish kerak Nutq odob-axloqi birliklarining qo'llanishdagi faoliyatini tahlil qilib, biz turli tillardagi birliklarning har doim ham bir-birini almashtirib bo'lmasligini va ularning qo'llanishida ba'zi farqlar mavjudligiga guvoh bo'ldik. Biroq, til birliklarining qo'llanilishidagi farqlar haqiqatini tushuntirish kerak. Mumkin bo'lgan tushuntirishlardan biri hozirgi til holatiga ta'sir qiluvchi ijtimoiy va madaniy omillarni tahlil qilishdir. A. D. Shvaytserdan so'ng biz til vaziyatini "ma'lum bir davrda ma'lum bir siyosiy va ma'muriy birlashma va madaniy hudud doirasida birgalikda mavjud bo'lgan va o'zaro ta'sir qiluvchi ijtimoiy-kommunikativ tizimlar va quyi tizimlar modeli, shuningdek, ularga nisbatan kuzatiladigan ijtimoiy munosabatlar" deb tushunamiz. bu tizim va quyi tizimlar, tegishli til va nutq jamoalari a'zolari" Bundan tashqari, til vaziyati tilning bir butun tizim sifatida va xususan uning alohida elementlarining mavjudlik sohasidir. Ana shunday elementlardan biri nutq odobi birliklaridir. Quyida biz nutq odobining ijtimoiy-madaniy kontekst omillari bilan aloqasini ko'rib chiqamiz.[1]

Yuqorida aytilganlar bilan bog'liq holda, shuningdek, A. D. Shvaytser, L. B. Nikolson, M. Savile-Troyka, J. Fishman, S. M. Ervin-Tripp, V. Labov, D. Gamperz va boshqalarning asarlariga asoslanib[2], biz omillarni ajratib ko'rsatamiz. bizning fikrimizcha, til vaziyatiga ta'sir qilishi mumkin bo'lgan ijtimoiy-madaniy kontekst va nutq odobi birliklarini tanlash demakdir.[3]

Odob insoniyat jamiyatida asrlar va ming yillar davomida shakllanib kelgan, shaxs ma'naviy olamining ajralmas qismi bo'lgan axloqning tashqi, ko'zga ko'ringan qismidir. «Etika» atamasi Aristotel tomonidan kiritilgan va ikki ma'noga ega:

[1] Skvortsov L. I. Lengua, comunicación y cultura / L.I. Skvortsov // Idioma ruso en la escuela. Nº 1 - 1994.

[2] Formanovskaya N. I. Cultura de la comunicación y etiqueta del habla / N.I. Formanovskaya // Idioma ruso en la escuela. - N° 5 - 1993.

[3] L. R. Fionova Ética de la comunicación empresarial. Tutorial. Penza 2010

a) falsafiy fan, uning ob'ekti axloq (hayot mazmuni muammolari, shaxsning maqsadi va boshqalar),

b) jamoat fikri tomonidan qo'llab-quvvatlanadigan va inson yaxshilik va yomonlik, egoizm va altruizm o'rtasidagi tanlov sharoitida, shaxsning o'zini o'zi ifoda etishi sharoitida, harakatlarni rag'batlantirishda, tamoyillarni tushunishda qanday harakat qilish kerakligini belgilaydigan normalar va qoidalar. xulq-atvor normalari.

Nutq odob-axloqi uzoq vaqtdan beri tadqiqotchilarning e'tiborini tortgan, ammo uning ilmiy rivojlanishi faqat 20-asrning ikkinchi yarmida boshlangan. (V.G. Kostomarov, E. Sapir, N.I. Formanovskaya). Nutq odob-axloqi- bu muloqot qiluvchilarning ijtimoiy rollariga muvofiq qabul qilingan barqaror aloqa shakllari tizimi. Nutq odoblari tizimlari o'zgaruvchan bo'lib, ular tarixiy vaqtni va qo'llashning ijtimoiy holatini aks ettiradi. Ular vaziyatga bog'liq va go'yo ma'lum bir aloqa holatiga "bog'langan": rasmiy yoki norasmiy vaziyatlar va boshqalar. Ular muloqotning u yoki bu reestrini, an'analarini, o'zaro hurmat me'yorlarini tanlashda juda nozik farqlarni aks ettiradi. Ijtimoiy omillar til hayotida muhim o'rin tutadi va tilning ko'rib chiqilayotgan mikrosistemasi – nutq odobida ayniqsa yaqqol namoyon bo'ladi. Nutqning xulq-atvori murakkab hodisa bo'lib, u insonning tarbiyasi, tug'ilgan joyi va ta'limi, u odatiy muloqot qiladigan muhit, ijtimoiy guruh vakili sifatida unga xos bo'lgan barcha xususiyatlar bilan bog'liq. E. Sapir ta'kidlaganidek, odamlar o'z ehtiyojlarini o'zlarining yaqin atrof-muhitiga moslashtiradilar: "Ular o'zlari qilayotgan ishni ko'p jihatdan qiladilar, chunki ular o'zlari uchun eng oson va estetik nuqtai nazardan, eng afzalroq ekanligini aniqladilar. ularning xulq-atvori ko'proq yoki kamroq o'rnatilgan shakllar ostida, ular uchun hech kim maxsus javobgar emas, ularning tabiati hech kimga tushunarsiz va hatto uchta o'lchov kosmosga xos bo'lgani kabi, narsalarning tabiatiga ham aniq xosdir deb aytish mumkin. O'zgaruvchan sharoitlarga yaxshiroq moslashish uchun ba'zan ijtimoiy xulq-atvor shakllarini tan olish kerak. Ijtimoiy xulq-atvor normalari jamiyat mavjudligining zaruriy sharti hisoblanadi: ular odamlarning amaliy faoliyati davomidagi ijtimoiy munosabatlarini tartibga soladi.[4]

Har qanday jamiyat hayotini odamlarning ijtimoiy faoliyatini tartibga soluvchi ijtimoiy normalar va urf-odatlarga rioya qilmasdan amalga oshirish mumkin emas. Shu bilan birga, odob-axloq qoidalari qo'shiladigan urf-odatlar insonning ijtimoiy va tarixiy tajribasini saqlash va etkazishning eng qadimiy shakllari hisoblanadi. Xushmuomalalik tamoyili nutq odob-axloqining yetakchi mezoni hisoblanadi. Xushmuomalalik belgi yoki sifat sifatida insonning og'zaki va og'zaki bo'lmagan xatti-harakatlarini tavsiflaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

- Skvortsov L. I. Lengua, comunicación y cultura / L.I. Skvortsov // Idioma ruso en la escuela. Nº 1 - 1994.
- Formanovskaya N. I. Cultura de la comunicación y etiqueta del habla / N.I. Formanovskaya // Idioma ruso en la escuela. - N° 5 - 1993.
- Ética empresarial: Libro de texto. Podoprigora M.G. Taganrog: Editorial de TTI SFU, 2012.
- L. R. Fionova Ética de la comunicación empresarial. Tutorial. Penza 2010.
- Gromova L.A. Ética de la gestión: Manual educativo y metodológico / San Petersburgo: Editorial de RGPU im. AI Herzen, 2007.
- Isroilovna, A. M. The Initial Stage of Developing Translation Competence.
- Nasrullayeva, T., & Rozikova, F. (2023, May). Modern methods and approaches to teaching simultaneous translation for translation students. In *International Conference On Higher Education Teaching* (Vol. 1, No. 3, pp. 59-62).

[4] Gromova L.A. Ética de la gestión: Manual educativo y metodológico / San Petersburgo: Editorial de RGPU im. AI Herzen, 2007.

- Муладжанов, Ш., & Насрулаева, Т. (2021). Стилистические подходы литературного перевода. *Общество и инновации*, *2*(3/S), 196-201.
- Муладжанов, Ш., & Насрулаева, Т. (2021). Stylistic approaches of literary translation. *Общество и инновации*, *2*(3/S), 196-201.
- Aslonov, S., & Ruzimurodova, Z. (2020). INGLIZ TILINI O ‘QITISHNING INNOVATSION USULLARI. *Студенческий вестник*, (12-5), 72-74.